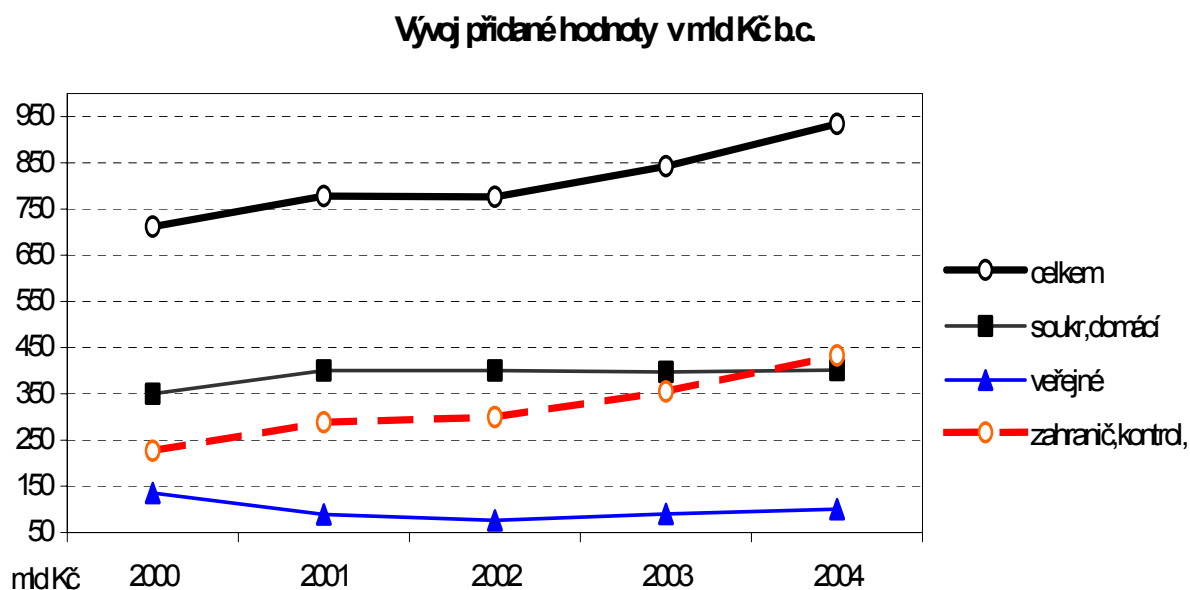

2. Efektivnost využívání zdrojů - výsledky podnikání

2.1 Vývoj a strukturální změny účetní přidané hodnoty

Ve sledovaném období vzrostla účetní přidaná hodnota (dále jen přidaná hodnota) ve sféře nefinančních podniků se 100 a více zaměstnanci celkově ze 711,9 na 934,5 mld. Kč. U jednotlivých ISEKTORŮ se však vývoj projevil rozdílně. Podobně jako u vývoje zdrojů byl také celkový růst přidané hodnoty v jednotlivých letech důsledkem růstu především u zahraničních podniků, který převážil nad absolutními poklesy, resp. stagnací u podniků domácích soukromých i veřejných.

Grafy 7

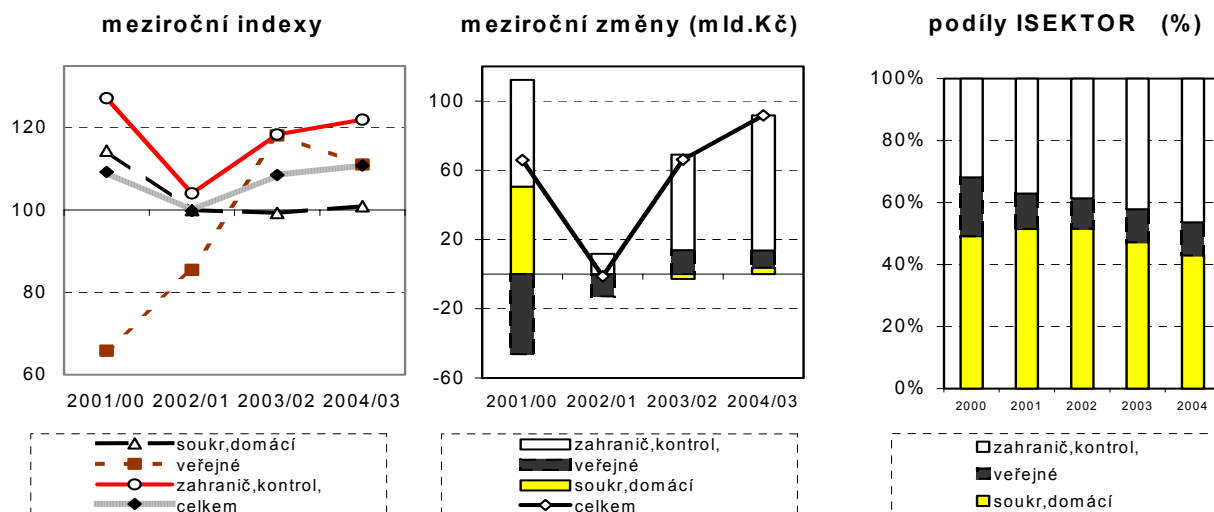

V období let 2000 až 2004 došlo u sledovaného souboru podniků k celkovému zvýšení přidané hodnoty o 222,6 mld. Kč (průměr. meziroč. index 107,1) při nárůstu u podniků pod zahraniční kontrolou o 206,4 mld. Kč (průměr. meziroč. index 117,9) a nárůstu u soukromých domácích podniků o 51,5 mld. Kč (průměr. meziroč. index 103,7). U podniků veřejných se naopak projevil pokles o 35,4 mld. Kč (průměr. meziroč. index 95,1). Došlo tím ke změnám podílů na přidané hodnotě u jednotlivých ISEKTORŮ: zvýšení u zahraničních podniků o 14,5 % (z 31,8 na 46,3 %), snížení u soukromých domácích podniků o 6,1 % (z 49,1 na 43,0 %) a snížení u veřejných podniků o 8,3 % (z 19,0 na 10,7 %).

Podniky pod zahraniční kontrolou měly tedy rozhodující význam z hlediska růstu přidané hodnoty a získaly během tohoto období i vyšší podíl na přidané hodnotě než podniky soukromé domácí. V roce 2004 byl podíl na přidané hodnotě u zahraničních podniků o 11,5 %-ních bodů vyšší než jejich podíl na počtu zaměstnanců (46,3 proti 34,8 %).

Grafy 8.

Účetní přidaná hodnota

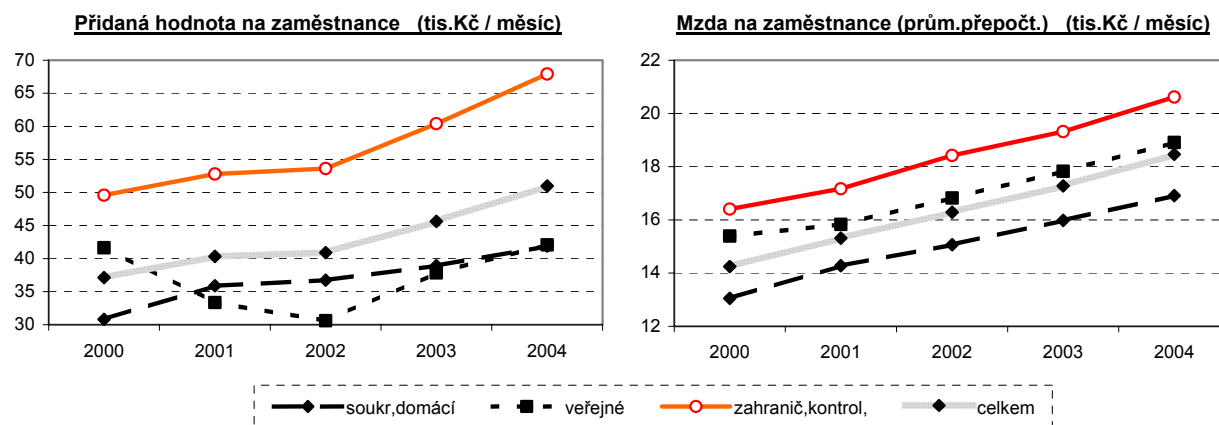
2.2 Vývoj produktivity práce a průměrných mezd

Jedním ze základních kritérií hodnocení efektivnosti využívání zdrojů je produktivita práce, vyjádřená zde jako průměrná měsíční přidaná hodnota na zaměstnance v tis.Kč. U jednotlivých ISEKTORů jsou v produktivitě práce zřejmé značné rozdíly a ve sledovaném období docházelo k „rozevírání nůžek“ u tohoto ukazatele mezi podniky domácími a pod zahraniční kontrolou. Tento proces se promítal pochopitelně také do absolutní výše výstupních ekonomických veličin a projevil se také ve změnách podílů ISEKTORů na celkové výši přidané hodnoty jak bylo popsáno v předcházející kapitole.

Na grafech je patrný celkový trend růstu produktivity ve sledovaném období u všech ISEKTORů. Rovnoměrnost růstového trendu narušil rok 2002, kdy došlo k poklesu produktivity u veřejných podniků a k výraznému snížení růstu až stagnaci u zbývajících dvou subsektorů. Naproti tomu průměrné mzdy zaznamenaly rovnoměrný růstový trend po celé sledované období u všech ISEKTORů. Hodnoty obou ukazatelů byly nejvyšší po celé období u zahraničních podniků, kde dosahovaly výrazně vyšších hodnot než u podniků domácích.

Grafy 9

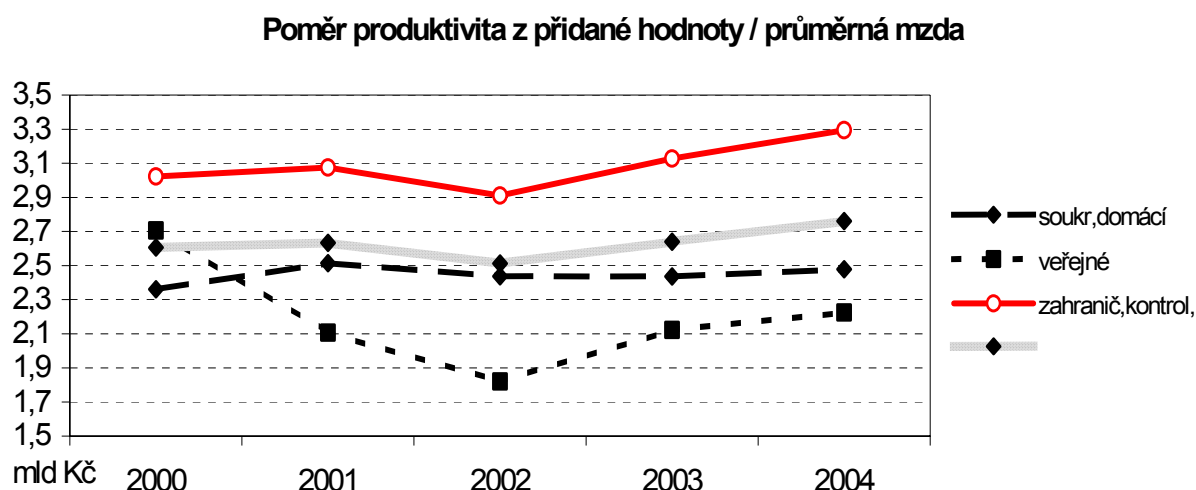
Vývoj produktivity práce a průměrné mzdy v tis.Kč za měsíc

Zajímavé je porovnání uvedených ISEKTORŮ z hlediska poměru produktivity a mezd. U zahraničních podniků dosahoval tento poměr nejvyšších hodnot a během sledovaného období vzrostl ze 3,0 na 3,3; u domácích soukromých podniků stagnoval s oscilací kolem hodnot 2,4 až 2,5; veřejné podniky zaznamenaly sestupný trend hodnoty tohoto poměru z 2,7 na 2,2 s propadem na 1,8 v roce 2002. Celkový vývoj tohoto poměru u nefinančních podniků pak představuje mírný vzestup z 2,6 na 2,8. Znamená to, že celkově rostla produktivita práce mírně rychleji než mzdy, což je pozitivní relace z hlediska vývoje inflace v podnikové sféře.

Zvyšování poměru hodnot produktivity ke mzdám i při relativně vyšších průměrných mzdách u zahraničních podniků jim vytváří větší prostor při tvorbě provozního zisku a jeho dalšímu užítí, k rozdělení mezi věřitele, stát a vlastníky i na další investice

Grafy 10

2.3 Základní dělení účetní přidané hodnoty

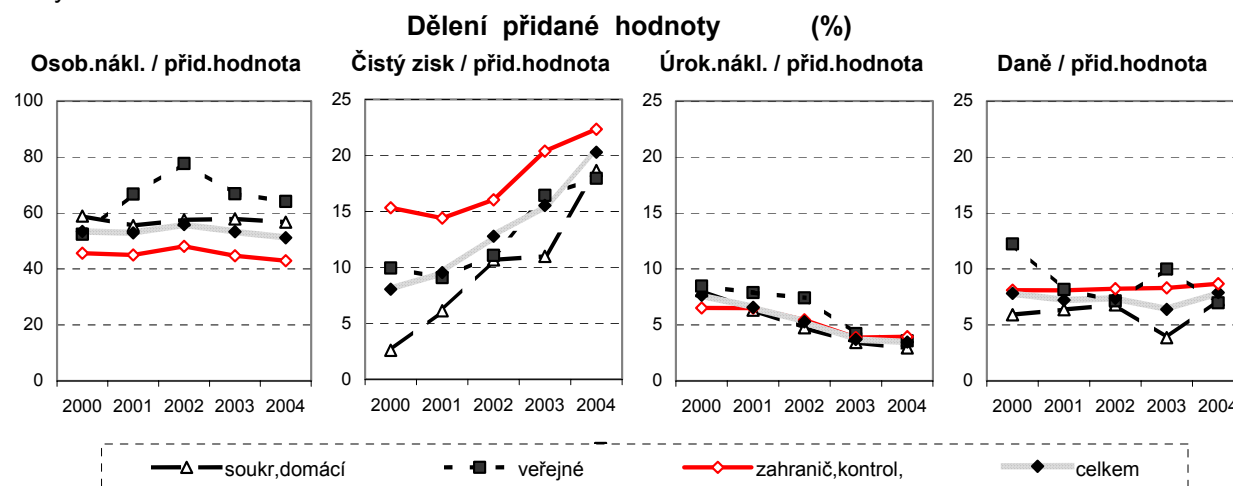
Vytvořená účetní přidaná hodnota je během následujících ekonomických procesů rozdělena mezi čtyři základní typy ekonomických subjektů: stát, podnik, resp. jeho majitele, zaměstnance a věřitele. Na základě údajů ze statistických výkazů ČSU není možno kvantifikovat detailně celkovou strukturu rozdělení přidané hodnoty, z dostupných údajů je však možné udělat si představu o základním rozdělení přidané hodnoty mezi zaměstnance (osobní náklady vč. sociální a nemocenské pojištění), vlastníky (čistý zisk¹, tj. výsledek hospodaření po zdanění), věřitele (nákladové úroky) a stát (daň z příjmů² aj. daně a poplatky³, s výjimkou daně z přidané hodnoty). Toto základní rozdělení je znázorněno na grafech.

¹ Za rok 2004 je čistý zisk počítán orientačně jako součet čtvrtletních údajů o výsledku hospodaření před zdaněním po odečtení 28 % jako odhad daně z příjmů.

² Za rok 2004 je daň z příjmů počítána orientačně jako 28 % ze součtu čtvrtletních údajů o výsledku hospodaření před zdaněním; ostatní daně a poplatky nejsou zahrnuty

³ Daně a poplatky v letech 2000 až 2003 zahrnují: daň z příjmu, daň silniční a poplatek za dálniční známku, daň z nemovitostí, ostatní daně a poplatky, z toho: poplatek za znečištění životního prostředí, soudní a správní poplatky

Grafy 11

U podniků zahraničních a domácích soukromých lze pozorovat stejné vývojové trendy v rozdělování přidané hodnoty na osobní náklady zaměstnanců a čistý zisk pro vlastníky: relativně stabilní a mírně klesající trendy podílů osobních nákladů a výrazně růstové trendy u podílů čistého zisku - zahraniční podniky nárůst o 7 %-ních bodů, podniky soukromé domácí až o 16 %-ních bodů. U veřejných podniků byl vývojový trend podílu osobních nákladů silně volatilní zejména v roce 2002. Na osobní náklady připadal u zahraničních podniků relativně nižší podíl než u podniků domácích, u podílů čistého zisku je tomu naopak podobně jako u podílu daní.

Klesající trend pak měly ve všech ISEKTOREch podíly nákladových úroků z přidané hodnoty, připadající na věřitele. Také podíly dalších nákladů podniku (např. odpisy a vytvářené rezervy ...) zaznamenaly mnohem výraznější pokles u podniků domácích soukromých (o 10,2 %-ních bodů na 14,4 %) než u podniků zahraničních (o 2,3 %-ních bodů na 22,1 %). U veřejných podniků měl vývoj tohoto podílu opět vysokou volatilitu, v roce 2002 byla jeho hodnota dokonce záporná – znamená to, že vytvořená účetní přidaná hodnota byla tak nízká, že nepokryla ani součet (osobní náklady + nákladové úroky + čistý zisk + daně).

Z grafů je zřejmý rozdílný charakter v dělení přidané hodnoty pro subsektory podniků pod zahraniční kontrolou a podniků domácích, soukromých i veřejných. Je zde především názorně vidět, jak dosahovaná vyšší produktivita práce umožňuje podnikům pod zahraniční kontrolou vydávat na osobní náklady zaměstnanců značně nižší podíl přidané hodnoty (48 až 43 %) než je tomu u podniků domácích (52 až 78 %). A to i přesto, že průměrné měsíční mzdy byly po celou dobu cca o 10 % vyšší, než u domácích podniků. Vlastníci zahraničních podniků tak získávali větší podíl z přidané hodnoty formou čistého zisku (15 až 22 %), než vlastníci domácích podniků (3 až 19 %). Podniky pod zahraniční kontrolou současně odváděly na daních ve sledovaných letech pravidelně cca 8 %-ní podíl své přidané hodnoty. U domácích soukromých podniků to bylo 4 až 7 %, velikost podílu z přidané hodnoty odváděné na daních veřejnými podniky byla značně kolísavá mezi 7 až 12 %.

Grafy 12

